

УДК 351.74(477)

М. О. КАЧИНСЬКА,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри адміністративної діяльності ОВС

факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції

громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРИНЦИПИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОРГАНИ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ

Обґрунтовано необхідність систематизації законодавства про органи охорони правопорядку. Відокремлено та деталізовано принципи систематизації законодавства про органи охорони правопорядку. Звернуто увагу на виникнення нових функцій органів охорони правопорядку, у зв'язку з чим запропоновано впровадження засади «служіння інтересам людини і громадянина».

Ключові слова: *систематизація законодавства, органи охорони правопорядку, принципи, функції.*

Розвиток України як демократичної та правової держави зумовлює перебудову та переорієнтацію на цій основі рівня ефективності та якості діяльності державних органів. Органи охорони правопорядку є великою складною структурою в системі державних органів, їх діяльність спрямована на забезпечення охорони громадського порядку, громадської безпеки, прав і свобод, законних інтересів суспільства та держави від протиправних посягань. Така діяльність регламентована значною кількістю нормативно-правових актів, які формувались протягом тривалого періоду часу [1, с. 28], що ускладнює правозастосування вказаних правових актів. З цього приводу необхідно відзначити та погодитись із позицією С. В. Петкова про те, що систематизація забезпечить найбільш ефективний та доцільний процес реалізації права [2, с. 101].

Вказане яскраво свідчить про актуальність дослідження систематизації законодавства про органи охорони правопорядку, тому що повноцінне функціонування суспільства та держави

можливе за наявності ефективної та сталої системи охорони правопорядку. З огляду на це, дослідження принципів систематизації законодавства про органи охорони правопорядку набувають особливого значення. На сьогодні в українській правовій науці питання систематизації законодавства про органи охорони правопорядку завдяки науковій діяльності В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурки, О. О. Бандурки, Ю. П. Битяка, А. Т. Комзюка, Н. П. Матюхіної, Р. С. Мельника, С. В. Петкова та ряду інших авторів набули певного наукового з'ясування, проте цей процес ще не можна вважати завершеним. Означене пов'язано з існуванням значної кількості розпорошених нормативно-правових документів, що діють у сфері охорони правопорядку.

Продовженням наукової роботи над зазначеною проблематикою є ця стаття, новизна якої полягає в тому, що дослідження принципів систематизації законодавства про органи охорони правопорядку здійснюватиметься через призму адміністративного та кримінального

права. Таким чином, досягти **мети** цієї статті планується через вивчення наукового, історичного досвіду у сфері наукового визначення та нормативного закріплення вказаних категорій із подальшим формулюванням власних висновків.

Для подальшого більш чіткого визначення сутності та критеріїв класифікації принципів систематизації законодавства про органи охорони правопорядку доцільно з'ясувати поняття терміна «принцип».

Поняття принципу розглядають як основоположні ідеї (вимоги), що визначають у своїй сукупності досконалу конструкцію (модель) правової держави. Формування означених принципів обумовлені рядом факторів, серед яких:

- рівень розвитку культури, науки, освіти та інших елементів;
- морально-духовний потенціал суспільства;
- наявність або відсутність стабільного механізму реалізації правових засад у діяльності державних органів;
- ступінь освоєння конкретною людиною права як власної свободи [3, с. 127].

Принципи адміністративного права як керівні ідеї та засади відіграють важливу роль у процесі систематизації законодавства про органи охорони правопорядку.

Розглядаючи питання принципів систематизації законодавства про органи охорони правопорядку, необхідно звернути увагу на історичні перетворення нашої держави як одні з головних чинників формування означених засад.

Адміністративне право України з набуттям державою незалежності почало розвиватися переважно на базі власних наукових шкіл. На цьому історичному етапі змінився вектор стратегічного розвитку галузей права, сутність якого вичерпно встановлено у нормах ст. 3 Конституції України. Законодавець проголосив, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. У межах вказаного етапу розвитку нашої держави та адміністративного права було сформовано нову наукову позицію, з якою поступово погодилися більшість науковців. Її суть полягала у принциповій зміні призначення адміністративного права, яка повинна базуватися на визнанні якісно нової ролі держави у взаємовідносинах із громадянами, а саме: не владарювання над людиною, а служіння їй; адміністративне право за своїм глибинним призначенням має визначатися не як «право державного управління», а як «право забезпечення і захисту прав людини» [2, с. 101].

Отже, можна вважати, що на сьогодні у науці адміністративного права має місце по-

ява нової функції означеної галузі права, а саме функції служіння інтересам людини та громадянина. Означене явище є цілком слушним та відповідає сучасним прагненням України на шляху до євроінтеграції. У зв'язку з цим необхідно сформулювати такий принцип систематизації законодавства про органи охорони правопорядку, як служіння інтересам людини та громадянина. Сутність цього принципу передбачатиме здійснення процесу систематизації у дусі забезпечення і захисту прав та законних інтересів людини і громадянина.

Негативний вплив на належну реалізацію принципу забезпечення і захисту прав та законних інтересів людини й громадянина здійснює таке явище, як «телефонне право» або ж «білокомірцева злочинність».

Поява вказаного явища була зумовлена розпадом Радянського Союзу у 90-х роках минулого століття. Соціальний вибух, що викликав економічний колапс, призвів також до культурного, морального, етичного занепаду та до агонії права. Хаотичне схрещення публічних і приватних правових відносин, поява інноваційних процесів у суспільстві, проникнення атипових іноземних відносин до недосконалої пострадянської системи суспільства надали можливість окремим особам отримувати вигоду у своїх власних неправомірних інтересах. В означеній ситуації корупція, «телефонне право», «білокомірцева злочинність» стали супутниками всіх суспільних перетворень і, відповідно, тією «ложкою дьогтю» в бочці меду, яка зводить нанівець усі інноваційні зрушення, що відповідають реаліям сьогодення [2, с. 99].

Саме тому тлумачення принципу захисту прав та законних інтересів людини й громадянина не повинно здійснюватися в інтересах вузької, обраної, елітної групи людей. Розгляд цієї засади має здійснюватися із урахуванням потреб та інтересів більшості громадян та осіб, що проживають на території України.

У науковій літературі існує велика кількість позицій учених-адміністративістів [4–8] щодо визначення принципів систематизації нормативно-правових актів, проте найбільш доречно виокремити такі принципи систематизації законодавства про органи охорони правопорядку:

- принцип законності. Означений принцип передбачає, що весь процес правотворчості, а не лише систематизація нормативно-правових актів, повинен здійснюватися із дотриманням передбаченої у законодавстві процедури, із дотриманням відповідних правил та чітко встановлених законодавством суб'єктами, а також повинен відповідати положенням Основного Закону та не суперечити його змісту [9];

– принцип забезпечення і захисту прав та законних інтересів людини і громадянина. Сутність цього принципу під час систематизації законодавства про органи охорони правопорядку полягає у врахуванні прав та законних інтересів більшості громадян та осіб, що постійно або тимчасово проживають на території України;

– принцип демократизму. Цей принцип впливає із положень Конституції України, у ст. 1 якої вказано, що наша держава є суверенною, демократичною, соціальною та правовою [9]. Згідно із цим принципом процес систематизації нормативно-правових актів у сфері діяльності органів охорони правопорядку, з урахуванням її особливих державно-владних характеристик, повинен здійснюватися із залученням громадськості, шляхом урахування думки більшості населення. Наприклад, обговорення проектів Кодексу про органи охорони правопорядку, проведення регіональних або національних референдумів щодо окремих його питань, безпосереднє залучення громадян до роботи над окремими положеннями проекту кодексу тощо;

– принцип об'єктивності. Відповідно до цього принципу необхідно враховувати об'єктивні факти, що впливають на розвиток суспільних відносин у державі. До таких фактів слід віднести існування великого масиву невпорядкованих або частково впорядкованих нормативно-правових актів у сфері діяльності органів охорони правопорядку. Спроби систематизації останніх здійснюються в умовах євроінтеграційних прагнень нашої держави [10];

– принцип науковості. Згідно із сутністю цього принципу, систематизація законодавства про органи охорони правопорядку має здійснюватися на основі останніх, новітніх досліджень та позицій учених у певній галузі знань;

– принцип плановості. Сутність цього принципу передбачає здійснення систематизації послідовно та планомірно. Наприклад, здійснення систематизації за певними етапами:

- перший етап. Нормативно-правові акти у сфері діяльності органів охорони правопорядку можуть бути інкорпоровані. Тобто проводиться їх зовнішнє об'єднання без будь-яких змін у певні збірники, доробки тощо. Цей процес може бути здійснено в алфавітному, хронологічному, предметно-системному порядку тощо;

- другий етап передбачає проведення консолідації. Її сутність передбачає об'єднання законодавства про органи охорони правопорядку, що полягає у підготовці та прийнятті актів, які розширюються за рахунок об'єднання норм розрізаних актів, виданих із одного питання;

- третій етап передбачає проведення кодифікації. Цей вид систематизації зумовлює діяльність, яка полягає у підготовці та прийнятті нових актів (кодексів, зводів тощо), які містять як норми колишніх актів, які виправдали себе, так і нові нормативні розпорядження у сфері діяльності органів охорони правопорядку [6].

Отже, як загальний **висновок** необхідно відзначити, що проведення систематизації законодавства про органи охорони правопорядку зумовлено рядом об'єктивних факторів. З огляду на це, набувають особливої важливості наукове дослідження та вдосконалення системи принципів здійснення інкорпорації, консолідації та кодифікації. До основних принципів здійснення систематизації законодавства про органи охорони правопорядку слід зарахувати: принцип законності, принцип забезпечення і захисту прав та законних інтересів людини і громадянина, принцип демократизму, принцип об'єктивності, принцип науковості та принцип плановості.

Список використаних джерел

1. Качинська М. О. Кодифікація законодавства про органи охорони правопорядку на території України у період з X ст. до XVII ст. / М. О. Качинська // Європейські перспективи. – 2013. – № 8. – С. 28–31.
2. Петков С. В. Реформування адміністративного права як основа демократизації суспільства / С. В. Петков // Юридична наука. – 2011. – № 3. – С. 97–103.
3. Денис Є. В. Основоположні принципи кодифікації законодавства / Є. В. Денис // Альманах права. – 2012. – Вип. 3. – С. 127–130.
4. Петков С. В. Кодифікація законодавства про відповідальність – основа адміністративно-правового регулювання діяльності публічної влади в Україні [Електронний ресурс] / С. В. Петков // Держава і право. – 2009. – № 1. – С. 84–89. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Jursci/2011_3/97-103.pdf.
5. Мельник Р. С. Реформування системи адміністративного права як передумова його кодифікації [Електронний ресурс] / Р. С. Мельник // Право і Безпека. – 2012. – № 3 (45). – С. 109–113. – Режим доступу: <http://pb.univd.edu.ua/?controller=service&action=download&download=8480>.
6. Алексеев О. Г. Принципи кодифікації національного фармацевтичного законодавства / О. Г. Алексеев // Адвокат. – 2010. – № 12. – С. 27–30.
7. Миронець І. М. До питання кодифікації будівельного законодавства / І. М. Миронець // Адвокат. – 2010. – № 3 (114). – С. 44–48.
8. Крижна В. Варіанти кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності / В. Крижна // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2010. – № 1. – С. 110–115.
9. Конституція України : зі змін. та допов. – Харків : Весна, 2012. – 48 с.

10. Ярмак А. М. Концептуальные положения кодификации законодательства Украины об административных правонарушениях: системные аспекты / А. М. Ярмак // Форум права. – 2007. – № 3. – С. 293–300 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2007_3_47.pdf.

Надійшла до редколегії 18.11.2014

**КАЧИНСКАЯ М. А. ПРИНЦИПЫ СИСТЕМАТИЗАЦИИ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА
ОБ ОРГАНАХ ОХРАНЫ ПРАВОПОРЯДКА**

Обоснована необходимость систематизации законодательства об органах охраны правопорядка. Обособлены и детализированы принципы систематизации законодательства об органах охраны правопорядка. Обращено внимание на возникновение новых функций органов охраны правопорядка, в связи с чем предложено внедрение положения «служение интересам человека и гражданина».

Ключевые слова: *систематизация законодательства, органы охраны правопорядка, принципы, функции.*

**KACHYNSKA M. O. THE PRINCIPLES OF SYSTEMATIZATION OF LAW
ENFORCEMENT AGENCIES LEGISLATION**

Development of Ukraine as a democratic and legal state reorganizes and refocuses the efficiency and quality of activities of the state bodies. This process concerns also legislation on reorganization of law enforcement agencies adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine (the Ukrainian Parliament), the Cabinet of Ministers of Ukraine, the President of Ukraine and other authorized bodies. Legislation is a routine activity which leads to adoption of various legal acts and it is hard to apply them effectively. A proper systematization of law enforcement agencies legislation will improve the activities of these agencies. In such a way it demonstrates the relevance of the chosen topic.

The article deals with systematization of law enforcement agencies legislation. The factors which influence on their establishment have been identified. Special attention has been given to new functions of law enforcement agencies which contribute in turn to arising of new principles. The author has proposed such principle as «serving the interests of the person and citizen». The essence of this principle is not only to enshrine the priority of these rights in legal acts but also to observe and uphold them duly and consistently. The article focuses on such social phenomenon as «telephone rule» or «white-collar crime». These concepts show illegal corruption activities at the highest authorities, law enforcement agencies etc. Various factors caused this phenomenon. They are breakup of the Soviet system and establishment of new social ideas in post-communist society. The author separates and specificates the principles of systematization of law enforcement agencies legislation. They are legality, democracy, protection and observance of human rights and legitimate interests, neutrality, scientificity, planning. Their due observance and improvement is a key element for European integration processes in Ukrainian society.

Keywords: *systematization of legislation, law enforcement agencies, principles, functions.*
